

УДК 130.2

О.М. КУЗЬ (доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії і політології)

Харківський національний економічний університет

kuzboss@yandex.ua

ТОПОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Статтю присвячено розглядові проблем соціальної хромотології. У висунутій хрономоделі соціальної реальності поєднується час і темпоральність, тобто переживання часу, що уможливило виокремлення різних модальностей соціального часу, демаркацію соціальної дійсності (буття сучасного) та реальності (єдність минулого, сучасного та майбутнього). Соціальний простір розглянуто як смислову протяжність і структурність реальності, що зумовлює комунікацію суб'єктів. Накладання двох базових координат уможливорює теоретизацію топології часу та хронології простору.

соціальна реальність, соціальний час, модальності соціального часу, соціальний простір, хромотоп

Модальності соціального часу завжди мають просторову локалізацію, тому для протікання соціально-політичних процесів не менш значущою стає й просторова структура соціуму [1, с. 83–99]. Прикро констатувати, але соціально-гуманітарні науки поступилися першістю математиці у становленні топології як науки. Точніше поняття «топологія» затвердилося за науковим напрямом у математичному аналізі, хоча в математиці ідеї топології виникли лише наприкінці ХІХ століття. У той же час людина та її місце у Світі є наріжною темою філософії, іманентною соціально-філософській рефлексії, оскільки життя – це розташування в просторі, а смерть – позбавлення місця. Тільки на початку третього тисячоліття очевидно, що для сучасної соціальної філософії актуальним стало завдання встановлення онтологічного статусу соціальної топології. Більше того, насущною стає проблема реконструювання основ соціальної теорії в межах топологічного способу оперування її складовими.

Простір завжди побутує в сучасному, звідси його величезна роль у структуруванні дійсності. Проте для розуміння цієї ролі важливо вийти за межі його фізикалістського розуміння, поглянути на нього більш широко – як на соціальний простір. Такий погляд наявний у фундаментальній онтології М. Гайдеггера, простір у філософії якого дозволяє побачити в ньому не якусь інертну структуру, а структуру, що виробляє місцевість у грі місць, тобто постає місцетворчим процесом, який є також подією, протягом якої збувається й людина. Реальність життя як вмирання, як постійний процес структурування місцевості зумовлює те, що топологічна проблематика також виявляє себе практично в кожній соціологічній та політологічній концепції, в яких спів-буття соціальності інтерпретується у своїй конкретиці.

Отже, метою даної статті є розгляд топології соціальної реальності задля виокремлення квінтесенції соціального простору. Природно, феномен соціального простору постає предметом дослідження, а сама соціальна

реальність — його *об'єктом*.

Російський дослідник С. О. Азаренко, розкриваючи топологічні засади культурного відтворення й розглядаючи у зв'язку з цим «су-місність» людського способу існування, котрий породжує певний *тип тілесності та відповідний йому спосіб комунікації*, виходить з того, що традиційні підходи, засновані на засадах класичного способу пояснення світу, виявляються обмеженими чи взагалі неприйнятними. Це пов'язано з тим, що вони відривають історію й культуру від її тілесного складу, протиставляючи тим самим культуру й природу, дух і тіло. Тому автор звертається до сучасної філософії, яка долає обмеженість класичних бінарних опозицій, пропонуючи інший набір понять – не «тіло», а «тілесність», не «буття», а «співбуття» чи «сумісність», не «діалог», а «діаграма», не «одиночність», а «сингулярність», не «одне», а «множинне» [2, с. 3–4].

На думку С. О. Азаренка, «лише топологія відкриває доступ до механізму су-місного способу існування людей та дозволяє визначитися з його конкретною реалізацією в умовах тієї чи іншої культури» [2, с. 4]. У своїх дослідженнях С. О. Азаренко розвиває топологічну методологію, що виникла на тлі феноменології та фундаментальної онтології, тому філософ спирається на топологічні ідеї Едмунда Гуссерля, Мартіна Гайдегера, П. Флоренського, Л. І. Карсавіна, П. Н. Савицького, М. М. Бахтіна, М. Фуко, П. Бурдьє, а також значної кількості інших вітчизняних і зарубіжних вчених, що свідчить про вкоріненість топологічної проблематики в соціально-філософському аналізі соціальної реальності (див. [2]).

Ми вважаємо, що завданням становлення соціальної топології як самостійного напрямку аналізу соціальної реальності може також сприяти визнання різних суб'єктних масштабів соціальної реальності, глибший аналіз феномена соціальної суб'єктності. І в зв'язку з цим можуть бути цікавими загальні методологічні аспекти, сформульовані в математичній топології, які виявляють себе і в структурах соціальних взаємодій. Це наводить на думку, що просторові й пов'язані з ними часові характеристики реальності мають як загальні онтологічні, так і специфічні властивості, характерні конкретним просторам. Наріжні ідеї топології в математиці полягають в тому, щоб розглядати досліджувані об'єкти з точки зору їхніх найбільш загальних властивостей, зокрема, відносно взаємного розташування та включення. Даний розділ математики ґрунтується на низці найбільш істотних, загальних і фундаментальних властивостей реального світу, насамперед на властивості безперервності, яка, у свою чергу, зумовлює властивості, що не змінюються при будь-яких деформаціях, що відбуваються без розривів і склеювань. Тому інколи кажуть, що топологія – це «гумова» геометрія. Цей образний вислів наочно ілюструє властивості соціального простору й часу: есхатологічні критерії початкового етапу радикальних економічних реформ наочно продемонстрували еластичність соціального простору України.

Проте чи є межа цій еластичності, і якщо є, то чим вона обумовлена? За яких умов нам доведеться все ж «різати» та «склеювати» соціальний

Кузь О.М., 2012

простір, якщо ми прагнемо отримати ті чи інші соціальні властивості? Ці питання мають істотне значення для соціальної практики. Показово, що наразі для вивчення соціального простору та його складових структур активно залучаються методи геометрії (див., наприклад [3–6]).

Ключовий об'єкт дослідження топології – топологічний простір – є доволі загальним поняттям. Топологічний простір визначається як множина, в якій виокремлено підмножини, що задовольняють деяким аксіомам. Однак у процесі розвитку топології виявилось, що топологічний простір є багатим і цікавим об'єктом дослідження, що уможливило виокремлення «загальної топології», тобто розділу топології, котрий вивчає найзагальніші властивості топологічних просторів. Соціальний простір також є неоднорідним, отже, правомірно виокремлювати загальну соціальну топологію й топологію конкретних соціальних просторів. Так, життєвий простір індивіда із залученням експериментальних методик вивчається топологічною психологією, концепцію якої обґрунтував К. Левін. Він виходив з того, що «психологія має розглядати життєвий простір, що містить людину та її середовище як одне поле», а впливати на поведінку людини можуть «лише ті чинники, які є частинами нинішнього поля» [7, с. 39–40]. Розвиток концепції топологічної психології привів до усвідомлення важливого факту, що топологія суб'єкта не є постійною та однозначною, вона народжується попереднім індивідуальним досвідом і наявною ситуацією і не співпадає з межами тілесності суб'єкта, від чого відштовхується, зокрема, топологія культури.

Соціологія, яка нарівні з політологією предметно розглядає проблему соціального ладу, виходить з того, що умовою його можливості постає рухливий ансамбль відносин, що відтворює соціальні явища. Оскільки ці феномени є завжди лабільними й локальними, соціальна дійсність вже не може бути описана як однорідне, просторово й часово стійке «соціальне тіло» в дусі Т. Гоббса, а лише через різноякісну множину «топосів», осягнутих як локальні соціальні лади, підтримувані й відтворювані за участю публічної політики. «Саме існування локальних соціальних ладів обґрунтовує адекватність топологічного підходу в соціології» [8, с. 14–18]. Наявне концептуальне різноманіття в трактуванні соціального простору та онтологічна орієнтація даної праці дозволяють нам під соціальним простором розуміти когерентні, не взаємовиключні, а такі, що доповнюють одна одну, – фізичні, комунікативні й ментальні – *характеристики просторовості як чинника взаємодій*. Як зазначає Т. І. Грабельних, парадигма просторових характеристик («простір – поле») ще знаходиться у стадії становлення, тому термінологічна невизначеність властива і їй: «...методологія соціального простору потребує розвитку, перегляду багатьох існуючих понять, концепцій, категоріального апарату» [9, с. 128–129]. «Простір», «дистанція», «середовище», «система», «поле» мають свої дисциплінарні конотації, тому їхня онтологічна експлікація в ракурсі соціальності може бути вельми плідною. Вона необхідна принаймні для того, щоб свідомо проводити розрізнення між «соціальним простором» і

Топологія соціальної реальності

«соціальними характеристиками простору».

Інколи складається враження, що саме поняття «простір» вживається лише як метафора, що вказує на його заплутане, неясне й суперечливе використання. Це, вочевидь, і дозволяє, даючи опис просторових позицій та їх сприйняття, розрізняти поняття «простір у власному сенсі (простір тіл, які мають форму та дистанційовані одне від одного)» та поняття «простір у метафізичному сенсі (наочне відображення довільно обраного різноманіття)» (див. [10, с. 54–55]).

Подібна плутанина й суперечливість, на наш погляд, обумовлені тим, що такі властивості простору, як протяжність і структурність, що зумовлюють характер співіснування та взаємодії елементів різних систем (зокрема, суб'єктів у соціальних системах), в їхній фізичній модифікації перекладаються на соціальні об'єкти. Просторова структура соціуму в даному випадку розглядається однобічно, а поняття «соціальний простір» залежно від парадигмальних настанов набуває того чи іншого сенсу. Варто погодитися з О. Ф. Філіпповим у тому, що соціологія простору «має звернутися до наріжного питання про значення простору для соціального», проте викликає сумнів, що задля цього обидва терміни – «простір» і «соціальне» – слід брати «спочатку в найзагальнішому сенсі, що припускає уточнення й перетлумачення» (див. [11]). За таких припущень нам не уникнути метафоричності наукових термінів, ми завжди будемо схильні предметні, «елементарні» характеристики об'єкта видавати за його системні якості. О. Ф. Філіппов, розробляючи свою «елементарну соціологію простору», має на увазі не власне соціальний простір, а соціальні аспекти фізичного простору та його сприйняття, що обумовлюють патерни соціальних взаємодій. Тому В. І. Ільїн відносить О. Ф. Філіппова до тієї традиції в розумінні соціального простору, що розглядає останній як соціалізований фізичний простір, територію, на якій розгортається соціальна практика. Сам же В. І. Ільїн під соціальним простором розуміє силове поле, створюване індивідами, які взаємодіють, їхніми практиками, що водночас має свою особливу (системну) якість, відсутню в самих індивідах (наприклад, держава, право, звичаї, мораль тощо). Індивіди мають лише його елементи у вигляді засвоєних соціальних ролей і цінностей (див. [12]).

Позиція О. Ф. Філіппова обумовлена тим, що для нього є «очевидним, що... простір, про який говорить соціологія простору, – це простір тіл. ...А оскільки тілесність людини є дещо невід'ємне від неї, надійне, постійне, то вона також є одвічною, а отже, починати треба з того, що означає для соціального людська тілесність і чуттєвість» [11]. У той же час просторові уявлення «є і причиною, і наслідком і самих розташувань, й інших аспектів соціального». О. Ф. Філіппов задає фізичне бачення просторовості соціуму й тим, що виходить із висновку, що простір не є всезагальною формою здійснення соціальних подій. Локалізувати в просторі важливі соціальні факти, видається, майже неможливо.

Тому як завдання соціології простору вчений висуває дослідження того, в якому сенсі та стосовно яких феноменів взагалі можна говорити про

Кузь О.М., 2012

їхню локалізацію, ставити питання: «Де знаходиться?», й пояснювати, що це означає у даному випадку «Де?» [11]. Таким чином, припускається, що низка феноменів усе ж має таку локалізацію, або вона принаймні впливає на їхнє буття; вони, власне, і є об'єктом соціології простору. І все ж таким чином осягнута «соціологія простору» є перспективною, оскільки перекидає міст від матеріальності через чуттєвість до психологізації та ментальності просторових структур соціуму. Однак ці структури при такому онтологічному підґрунті завжди будуть обумовлені тілесністю. Тому цей міст буде не «впоперек», а «вздовж» межі тілесності. У той же час для людини «невід'ємною, надійною, постійною» є ментальність із властивими їй структурністю та протяжністю, звісно, не у фізичному, а в онтологічному сенсі. Навіть за відсутності фізичної протяжності та композиції для переструктурування ментальних феноменів, для «проникнення» в них та їх «привласнення» необхідний час, у тому числі й фізичний. Оскільки ці процеси соціумом можуть регулюватися, сам фізичний час стає, таким чином, соціальним. У просторовості ментальних структур відбувається сплав і ущільнення соціального простору-часу, які настільки властиві постсоціальності, що трансформують проблему «батьків і дітей» із суто вікової на міжпоколіннєву.

Якщо юдейському народові знадобилася зміна двох поколінь, щоб відбувся розрив зі старим смисловим простором і змінилася його ментальність, то сучасні комунікації і технології, збагативши простір смислами, значно ущільнили й час, що примушує інакше розглядати проблему поколінь. В. І. Ільїн зазначає, що «поняття покоління дозволяє синтезувати один зі зрізів соціально-демографічної структури (вікові шари) і соціальний час. Це одне з небагатьох понять сучасної соціології, що поєднує соціальний простір і соціальний час. ...Покоління в цьому сенсі – це не сукупність людей, а певна ділянка соціального простору, поміщена в потік історії в певному його місці» [12].

Важливим тут є методологічне зауваження О. Ф. Філіппова щодо «онтологічних глухих кутів» наукових дисциплін. Він слушно зауважує, що навряд чи хтось візьметься заперечувати, що логічно пов'язані міркування завжди прив'язані до певних останніх очевидностей, які вже логічно не виводяться. Вказати на це – не означає поставити під сумнів науковість. Їй лише тим самим задаються певні межі. Саме так і має відбуватися з соціологією простору: віднаходячи соціальну обумовленість (і взаємообумовленість) просторових розташувань і просторових уявлень, вона вимушено звертається до філософських досліджень і тим самим ставить під сумнів саму себе. Таким чином соціологія простору розділяє долю всякої сучасної загальної теорії, постійно повертаючись до проблеми самообґрунтування.

Пов'язавши соціальність із «останніми очевидностями» – зі смисловою комунікацією, інтегративними якостями суб'єктів цієї комунікації та опосередкованими цими якостями формами самої комунікації, ми схильні розуміти під соціальним простором (у

Топологія соціальної реальності

надіндивідуальному плані) *смыслову протяжність і структурність реальності, що зумовлює комунікацію суб'єктів, оволодіння якою вимагає часу*. В індивідному плані соціальним простором виступатиме той простір, в якому індивід об'єктивує своє Я – розміщує особистісні смисли, «означає» простір як своєї тілесності, так і ментальності. Тим самим він включається в комунікативний простір, де відбувається його неминуча зустріч з іншим. Сплав невідчужуваних від індивіда фізичних, ментальних і комунікативних аспектів соціального простору формує його особистий простір, що об'єктивується в тій *власності*, якою володіє індивід. Таким чином, власність постає квінтесенцією соціального простору індивіда, втім, як й інших суб'єктів: *власність – це суб'єктний соціальний простір*.

Оскільки смисли виявляють себе як у знаках, так і в символах, ми не схильні розділяти символічний і соціальний простір, як це робить В. І. Ільїн. Дослідник вважає, що над соціальним простором надбудований символічний, що, з одного боку, відображує соціальний простір, його ієрархічні конфігурації й межі, а з іншого – бере активну участь в їхньому підтриманні [12]. Необхідність символічної розмітки соціального простору виникає у зв'язку з тим, що індивіди, які взаємодіють, не можуть вдовольнитися власне знаками. Цього не досить для їхнього повноцінного спілкування та спільної діяльності. Простір набуває *знакової* розмітки, відображуючись у свідомості людей, які перебувають у ньому, тим самим він стає соціальним. Ця розмітка, як справедливо зазначає В. І. Ільїн, стає «другою реальністю»; вона існує як духовна, надіндивідуальна реальність, що формує поведінку індивідів, які потрапили до неї, і є гіпертекстом. Безпосередніми причинами дій індивідів у більшості випадків є не самі об'єктивні феномени фізичного чи соціального простору, а приписувані їм смисли, тобто знаки. *Знак – це слід, залишений середовищем, який піддається прочитуванню*. Лише той елемент реальності, що замічається (суб'єктивується) і наділяється сенсом, може бути названий знаком. Знак не існує поза процесом читання. Для його появи в рівній мірі необхідні і об'єкт, і суб'єкт. Без суб'єкта, який читає, річ залишається просто фізичним предметом, у якому немає сенсу. *Знак – це прояв взаємодії*.

Проте соціальним суб'єктам мало бути прочитуваними, поставати носіями знаків. Вони прагнуть самі активно позначати своє місце в соціальному просторі, тобто конструювати свою ідентичність. Головним інструментом у цьому процесі постають вже *символи як свідомо конструйовані знаки*. Різні соціальні суб'єкти (індивід, група, соціальний інститут) створюють символи для передавання інформації в зовнішнє середовище. Через свою жорстку прив'язку до процесу соціалізації, що завжди носить конкретний характер, символ відіграє важливу роль у підтриманні, позначенні соціальних, культурних і субкультурних меж. Межа соціального поля проходить там, де закінчується більш або менш однозначне розуміння символів. Межа – це зона, де взаєморозуміння переходить у взаємне нерозуміння [12].

Глибоко розкриває зв'язок символічних параметрів соціального

Кузь О.М., 2012

простору з політичними процесами П. Бурдьє в роботі «Соціальний простір і символічна влада», не розрізняючи при цьому знаки й символи. Подаючи соціальний простір як сукупність агентів, наділених різними систематично взаємопов'язаними властивостями, французький соціолог вважає, що ці властивості, «коли вони сприймаються агентами, наділеними відповідними категоріями перцепції..., функціонують у самій дійсності соціального життя як знаки», можна сказати, що «через розподіл властивостей соціальний світ об'єктивно постає символічною системою...» [13, с. 196]. Проте межі соціальних полів у цьому світі – це не просто те, що розділяє і пов'язує. Вони відносні й рухомі через те, що об'єкти соціального світу, за оцінкою П. Бурдьє, можуть сприйматися й виражатися різним чином, оскільки вони завжди містять частину недетермінованості, неясності й певний ступінь семантичної розтяжності. Тому вони стають об'єктом «символічної боротьби за владу виробляти й нав'язувати легітимне бачення світу» [13, с. 197] – так у соціумі набуває буття символічна влада. «Символічна влада – це влада творити речі за допомогою слів. І лише тоді, коли опис вірний, адекватний речам, він створює речі. У цьому сенсі символічна влада – це влада затвердження чи прояву, можливість затвердити чи проявити те, що вже існує» [13, с. 204–205].

У світлі зазначеного процедура «виправлення імен» – це набуття символічної влади, тобто здатності об'єднувати індивідів за допомогою слів і довкола слів для політичної діяльності. Варто наголосити, що опис має бути «адекватним речам», а символічна влада затверджує те, що «вже існує». Тим самим буття речі, на думку П. Бурдьє, детермінує знакову розмітку соціального простору. Символічна боротьба з приводу сприйняття соціального світу може набувати різних форм – як індивідуальних, при щоденному існуванні, так і колективних, що розгортаються в політичному житті, де символічна боротьба має свою специфічну логіку, яка надає їй реальної автономії відносно структур, в яких вона бере начало [13, с. 199–203]. Мета цієї боротьби є гранично конкретною – примусити побачити й оцінити певні реалії. Для цього намагаються змінити категорії сприйняття та оцінювання соціального світу, когнітивні й оціночні структури. І тут «слова, назви, що конструюють соціальну реальність тією ж мірою, якою вони її виражають, постають виключними ставками в політичній боротьбі, у боротьбі за нав'язування легітимного принципу бачення й поділу, за легітимне здійснення ефекту теорії» [13, с. 198].

Проте П. Бурдьє наголошує, що ефект теорії тим сильніший, чим більш адекватною реальності є ця теорія: «...конструювання груп не може бути конструюванням з нічого (*ex nihilo*). Воно може бути тим успішніше, чим більше воно ґрунтується на реальності» [13, с. 204]. Але оскільки об'єкти соціального світу, за оцінкою П. Бурдьє, можуть сприйматися й виражатися різним чином через їхню часткову недетермінованість, неясність і певну семантичну розтяжність, «влада нав'язувати певне бачення поділу або робити видимими, експліцитними імпліцитні соціальні поділи є насамперед політичною владою, тобто владою створювати групи й

Топологія соціальної реальності

маніпулювати об'єктивною структурою суспільства» [13, с. 205]. Якщо символізм на індивідуальному рівні – це стратегії маніпулювання образом Я й особливо своєю позицією в соціальному просторі, то на рівні колективному, більш властивому політиці, це стратегії впровадження нового конструювання соціальної реальності через відмову від старої політичної лексики чи збереження ортодоксального бачення через збереження слів, що часто є евфемізмами [13, с. 198–199]. П. Бурдьє звертає увагу й на роль часових модальностей у конструюванні соціальної реальності: «Найтипівішими стратегіями конструювання є ті, що націлені на ретроспективне реконструювання минулого, пристосоване до потреб сучасного, або на конструювання майбутнього через творче передбачення, призначене обмежити завжди відкритий сенс сучасного» [13, с. 199].

При пропонованому нами підході розподіл просторовості соціальної реальності на культурний та власне соціальний простір, об'єктивістський і суб'єктивістський, субстанціалістський і структуралістський підходи до розуміння останнього постають суто аналітичними процедурами, гносеологічними моделями соціального простору. Це все та ж відносність, що, за визначенням (і точним зауваженням) П. Бурдьє, властива будь-якій точці зору як поглядіві з якоїсь окремої точки соціального простору. У субстанціалістському трактуванні соціальний простір складається із субстанцій, тобто індивідів, їхніх груп та організацій, поєднаних соціальними відносинами. У другому трактуванні соціальний простір – це надіндивідуальна реальність, що складається зі структурованих соціальних відносин, де одиницею соціального простору є статусна позиція, що може бути як індивідуальною, так і колективною.

У реальності просторовість соціальності постає єдиним цілим, фізичні, комунікативні й ментальні характеристики якого є когерентними й мають низку властивостей (процесуальність, щільність, перервність, нерівномірність тощо), що зумовлюють соціальні взаємодії. Прояв цих властивостей, проникнення, освоєння й присвоєння самої просторовості залежать насамперед від наявності в суб'єкта таких індивідних і соціальних ресурсів, як воля, здібності, час, інформація, енергія. У процесі соціальної генези ці ресурси набувають власних інституцій, а їхнє значення може бути різним у різних точках соціального простору. Саме через те, що ресурси в соціальному просторі розподіляються недуже рівномірно, різні точки соціального простору характеризуються різним обсягом і набором ресурсів. Отже, індивіди, які посідають різні позиції, можуть мати різні ресурси: мати різний вплив на оточення, по-різному харчуватися, вдягатися, пересуватися тощо. У цьому відношенні, безумовно, квінтесенцією соціального простору постає, як зазначалося, власність.

Перефразуючи Гегеля, для індивіда приватна власність – це невідчужуваний простір об'єктивації суб'єктивної волі. Це не просто той соціальний простір, в якому індивід об'єктивує своє Я – розташовує особистісні смисли відповідно до соціальних конвенцій, а простір, де Я реалізує монополію як своєї тілесності, так і ментальності, об'єктивує

індивідну часову модальність. Тому не випадково в усі часи в центрі політичної проблематики стоїть питання про власність, адже вона фокусує в собі онтологічні характеристики як *індивідуальних (тілесних), так і структурних суб'єктів*, постаючи соціальним простором, в якому суб'єктивність індивіда за посередництвом соціальних конвенцій набуває суб'єктності. У цьому сенсі суб'єктність постає межею того соціального простору, в якому знаходить і реалізує себе суб'єктивність, що й визначає її значущість для буття суб'єкта.

Список літератури

1. Кузь О. М. Репрезентації суб'єктності в постсучасності: [моногр.] / О. М. Кузь. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М.; ІНЖЕК, 2010. – 312 с.
2. Азаренко С. А. Топология культурного воспроизводства: методология и социально-этнический аспект исследования: автореф. дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.11 / Сергей Александрович Азаренко. – Екатеринбург, 2000. – 50 с.
3. Давыдов А. А. Социология и геометрия / А. А. Давыдов // Социологические исследования. – 2000. – № 5. – С. 123–131.
4. Давыдов А. А. Геометрия социального пространства (постановка проблемы) / А. А. Давыдов // Социологические исследования. – 1996. – № 8. – С. 96–98.
5. Ильин В. Государство и социальная стратификация советского и постсоветского обществ: 1917–1996 гг. Опыт конструктивистско-структуралистского анализа / В. Ильин. – Сыктывкар : Сыктывкар. ун-т; Ин-т социологии РАН, 1996. – 349 с.
6. Качанов Ю. Л. Политическая топология: структурирование политической действительности / Ю. Л. Качанов. – М. : Ad Marginem, 1995. – 224 с.
7. Левин К. Психологическое поле / К. Левин // Психология социальных ситуаций / сост. Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2001. – С. 37–48.
8. Шматко Н. А. Плюрализация социального порядка и социальная топология / Н. А. Шматко // Социологические исследования. – 2001. – № 9. – С. 14–18.
9. Грабельных Т. И. Концепция ментальности в закрытых социальных пространствах / Т. И. Грабельных. – М. : Прометей, 2000. – 284 с.
10. Филиппов А. Ф. Элементарная социология пространства / А. Ф. Филиппов // Социологический журнал. – 1995. – № 1. – С. 45–69.
11. Филиппов А. Ф. Социология пространства: общий замысел и классическая разработка проблемы / А. Ф. Филиппов // Логос. – 2000. – № 2 (23). – С. 113–151.
12. Ильин В. И. Теория социального неравенства (структуралистско-конструктивистская парадигма) [Электронный ресурс] / Владимир Ильин. – Режим доступа:

<http://socnet.narod.ru/library/authors/Ilyin/neravenstvo/content.htm>

13. Бурдые П. Социальное пространство и символическая власть / П. Бурдые // Бурдые П. Начала / пер. с фр. Н. А Шматко. – М. : Socio-Logos, 1994. – С. 181–207.

Надійшла до редакції 23.12.2011

О.Н.КУЗЬ

Харьковский национальный экономический университет

ТОПОЛОГИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Статья посвящена рассмотрению проблем социальной хронотопологии. В предложенной хрономодели социальной реальности объединяются время и темпоральность, то есть переживание времени, что сделало возможным выделение различных модальностей социального времени, демаркацию социальной действительности (бытие современного) и реальности (единство прошлого, настоящего и будущего). Социальное пространство понимается как смысловая протяженность и структурность реальности, что обуславливает коммуникацию субъектов. Наложение двух базовых координат сделало возможным теоретизацию топологии времени и хронологии пространства.

социальная реальность, социальное время, модальности социального времени, социальное пространство, хронотоп

О.KUZ

Kharkiv National University of Economic

THE TOPOLOGY OF SOCIAL REALITY

The article considers the problems of the social chronotopology. The chronomodel of the social reality, which is proposed, combined time and temporality, that is the experience of time, which made it possible to highlight different modalities of social time, the demarcation of social reality (being modern) and reality (the unity of past, present and future). The social space is understood as a semantic extension and structural reality that makes the communication entities. Superposition of two basic coordinates made it possible theorization the topology of time and chronology of the space.

social reality, social time, the modality of social time, social space, time-space.